

BOILING IN MICRO I MACROCHANNELS (STATE-OF-THE-ART REVIEW). PART 2.

V.R. Kulinchenko

National University of Food Technologies

Key words:

micro channel,
macro channel,
boiling is heat emission, bubble,
boiling modes, thermal stream.

Article history:

Received 20.05.2015
Received in revised form
14.09.2015
Accepted 25.09.2015

Corresponding author:

ingmex@ukr.net

ABSTRACT

Consideration exothermic process of transmission of heat in mini or macro channel which contains a boiling liquid and can take into account any of the followings cases or any combination of these cases: process of the partial boiling in a micro channel with a chemical reaction in a contiguous reactionary chamber; process of the partial boiling in a micro channel with a chemical reaction in a contiguous reactionary chamber, whereby the temperature of catalyst rises less than on 10 °C, 5 °C, 3 °C on along length of reactionary chamber, and time of reactionary contact makes less than 300 μs; process of the partial boiling in a micro channel together with the process of change of phase in a contiguous technological chamber, by virtue of what extension temperatures in a technological chamber makes less 10 °C; process of the partial boiling in a micro channel together with the process of mixing in a contiguous technological chamber, by virtue of what extension temperatures in the chamber of mixing makes less 5 °C; process of the partial boiling in a micro channel together with the process of fermentation in a contiguous technological chamber.

КИПІННЯ В МІКРО- І МАКРОКАНАЛАХ (АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД). ЧАСТИНА 2.

В.Р. Кулінченко, д-р техн. наук

Національний університет харчових технологій

Розглянутий екзотермічний процес передачі тепла в мікро або макроканал, який містить киплячу рідину і може враховувати будь-який з наступних випадків або будь-яку комбінацію цих випадків: процес часткового кипіння в мікроканалі з хімічною реакцією в суміжній реакційній камері; процес часткового кипіння в мікроканалі з хімічною реакцією в суміжному реакційному мікроканалі; процес часткового кипіння в мікроканалі з хімічною реакцією в суміжній реакційній камері, за допомогою чого температура каталізатора підвищується менш 10, 5, 3 °C на довжині реакційної камери, а час реакційного контакту складає менше 300 мс.

Ключові слова: мікроканал, макроканал, кипіння, тепловіддача, бульбашка, режими кипіння, тепловий потік.

Теорія часткового кипіння (продовження). Що стосується матриці вирівняних мікроканалів, де локальний тепловий потік змінюється від каналу до каналу, то утруднення, які були розглянуті вище, ще складніші. Можливі одиничні випадки, які мали б змінний профіль теплового потоку над матрицею сполучних каналів, включають, але не обмежені наступним: екзотермічні хімічні реакції, каталітичні або однорідні, тепловідвід з дистиляційної колони, етап десорбції в системі абсорбції або адсорбції, процеси екзотермічного змішування і так далі. Це може відбутися, якщо мікроканали вирівняні уперек наряду інших каналів. Що стосується ситуації із змінним потоком в каналі, то для підтримки конвективного кипіння, може виникнути необхідність в більшій кількості потоку в каналах із більшими тепловими потоками і з меншими потоками для каналів з меншими тепловими потоками.

В опублікованій літературі не відбивається єдиної думки відносно експлуатаційних характеристик кипіння в мікроканалах.

Режим кипіння і механізми теплопередачі. З одного боку, деякі дослідники говорять про те, що кипіння в мікроканалах є унікальним і володіє потенційними перевагами в порівнянні з макромасштабними аналогами. Наприклад, в роботі [5] приводиться критичний аналіз кипіння в потоці в каналах з гідравлічним діаметром менше 3 мм. На підставі цього аналізу, були зроблені наступні висновки:

- Під час кипіння потоку в мікроканалах зазвичай мають місце три режими потоку: окрема (ізольована) бульбашка, замкнута бульбашка або пробка, і кільцевий режим потоку (рис. 2).

- При визначенні кінцевого режиму киплячого потоку важливим чинником є вплив граничного поверхневого натягу між фазами. Підтверджується існування маленьких зародкових бульбашок до 10—20 мікрон.

Слід зазначити, що з погляду продуктивності теплообміну, ізольовані бульбашки є найбільш бажаними. У роботі [6] автори посилаються на дані і попередній теоретичний аналіз, який підтримує теорію про те, що утворення бульбашок і явище виділення в мікроканалах істотно відрізняються від аналогічних явищ у великих каналах. При кипінні з недогріванням градієнти швидкості і температури біля стінок мікроканалів можуть бути дуже великими, і ті бульбашки, які з'явилися в результаті кипіння з недогріванням або кипіння у фазі насичення, можуть бути дуже маленькими. Виникнення дуже маленьких бульбашок істотно впливає на різні процеси кипіння з недогріванням, включаючи початок бульбашкового кипіння (ПБК), початок значущої порожнини (ПЗП) і відхилення від бульбашкового кипіння, наприклад, плівкове кипіння.

Ці ж автори висувають також гіпотезу про те, що початок кипіння в мікроканалах можна регулювати термокапілярними силами, які прагнуть подавити утворення мікробульбашок на порожнинах стінки. Якщо це дійсно так, то можна припустити, що теплопередача в мікроканалах, яка значно збільшується бульбашковим кипінням завдяки прихованій теплоті паротворення, буде, насправді, виконуватися гірше, ніж в каналах звичайного розміру. У їх дослідженнях мовиться про те, що макромасштабні моделі і кореляції для тепловіддачі при кипінні, видна недооцінка при прогнозуванні теплових потоків, які необхідні для початку кипіння в мікротрубках Серед інших чинників необхідно відзначити, що їх експерименти проводилися в повністю турбулентному режимі, тоді як більшість мікроканалів працюють в режимі ламінарного потоку.

У роботі [7] автори розглядають експериментальні дослідження коефіцієнтів теплопередачі кипіння потоку з недогріванням для вибраних холодоагентів в гладких мідних трубках невеликого діаметру. Були розглянуті наступні діапазони параметрів: діаметри трубок 0,92 і 1,95 мм, теплові потоки — від 11 до 170 кВт/м³ і загальна кількість потоків маси від 110 до 1840 кг/(м²·с). Більш того, обмежений набором даних діапазон чисел Рейнольдса для рідини складає від 450 до 12000. У своїй роботі вони не визначили ні доказу того, що конвекція пригнічує член зародкоутворення, а також не навели доказу того, що акти зародкоутворення підсилюють конвективний член навіть в ламінарних і перехідних потоках. Проте ламінарні потоки можуть збільшуватися за допомогою невизначеного механізму.

У своїх експериментальних дослідженнях [8] наголошується, що основною моделлю теплообміну під час бульбашкового кипіння є збудження бульбашок. Збудження розсівається у міру того, як бульбашка рухається від нагрітої поверхні каналу.

Автори [3] проводили експерименти з бульбашковою динамікою в одиночному трапецієвидному мікроканалі з гідравлічним діаметром 41,3 мікрон. Результати цього дослідження указують на те, що утворення бульбашок в мікроканалі зазвичай росте з постійною швидкістю від 0,13 до 7,08 мікрон/мс. В деяких випадках спостерігається надзвичайно висока швидкість росту від 72,8 до 95,2 мікрон/мс. Виявилось, що на розмір тієї бульбашки, яка відривається від стінки мікроканала, впливає поверхневий натяг і гідродинамічний опір масової витрати на відміну від напруги стінки при зсуві, крім того, його можна належним чином корелювати за допомогою модифікованої форми рівняння Леві. Вони також стверджують, що частота бульбашок в мікроканалі порівнянна з частотою бульбашок в каналі звичайного розміру.

Том [9] провів аналіз останніх досліджень в області кипіння в мікроканалах. Був зроблений аналіз експериментів і теорії паротворення в мікроканалі. Він стверджує, що основним домінуючим режимом потоку, мабуть є режим витягнутих бульбашок, який може

продовжувати існувати до сухості пари 60—70 % в мікроканалах, після чого слідує кільцевий потік. Також він стверджує, що регулюючий механізм теплообміну не є ні бульбашковим кипінням, ні турбулентною конвекцією, а перехідним тонкоплівковим паротворенням. Як показують деякі дослідники, коефіцієнти теплопередачі кипіння потоку майже виключно залежать від теплового потоку і тиску насичення, тобто схожі на теплопередачу при бульбашковому кипінні у великому об'ємі і лише трохи залежать від швидкості маси і сухості пари. Проте в ході недавню проведених тестів було продемонстровано вплив швидкості маси і сухості пари, що підтримує гіпотезу про те, що при кипінні теплообмін регулюється снаряжним режимом потоку або тонко плівковим кипінням.

Стійкість потоку. Стійкість потоку кипіння в мікроканалі є питанням, що викликає великі побоювання. Оскільки ще не існує ніякої комплексної теорії про початок нестійкості, вона в основному вивчається по флуктуаціях і візуалізації тиску потоку. Теплообмін набагато менш ефективний для нестійкого потоку з багатьох причин, включаючи нестійкість в різних режимах потоку, утворення плівкового кипіння, зворотного потоку і слабкий розподіл потоку. Нижче приводяться цитати з наявної літератури про відомий рівень техніки по цій темі.

Брутін та ін. [10] досліджували нестійкість двофазного потоку під час конвективного кипіння, що має місце у вузьких прямокутних мікроканалах. Гідралічний діаметр складав 889 мікрон, а довжина каналу 200 мм. Експерименти проводили при потоці маси величиною $240 \text{ кг}/(\text{м}^2\cdot\text{с})$ і теплових потоках в діапазоні від 3,3 до $9,6 \text{ Вт}/\text{м}^2$. За всіх цих умов утворюється парова пробка, яка блокує двофазний потік і проштовхує його назад до входу. На підставі своїх експериментальних спостережень, вони встановлюють критерій для потоку в стійкому стані як низькі коливання амплітуди флуктуації в зміряному тиску потоку менше 1 кПа , і при цьому характеристична частота коливань співвідношення менше 20 (відношення амплітуди піку до амплітуди шуму).

У наукових роботах наводиться опис ряду експериментів, які проводилися для вивчення різних режимів нестійкості кипіння для води у потоці в мікроканалах при різних значеннях теплового потоку і потоку маси. У цих експериментах використовували вісім паралельних кремнієвих мікроканалів з

однаковим трапецієвидним поперечним перерізом, з діаметром 186 мікрон і завдовжки 30 мм. Коли тепловий потік на стінці був збільшений з $13,5$ до $22,6 \text{ Вт}/\text{см}^2$, а середній за часом потік маси води був зменшений з $14,6$ до $11,2 \text{ г}/(\text{см}^2\cdot\text{с})$, то в мікроканалах спостерігали три види режимів нестійкого кипіння:

- Рідкий/двофазний змінний потік (РДЗП) при слабкому тепловому потоці і великому потоці маси;
- Безперервний двофазний потік (БДП) при середньому тепловому потоці і середньому потоці маси;
- Рідкий/двофазний/парової змінний потік (РДПЗП) при високому тепловому потоці і слабкому потоці маси.

Зазвичай РДЗП виникав при нижчому тепловому потоці від $13,5$ до $16,6 \text{ Вт}/\text{см}^2$ і вищому середньому потоці маси від $14,6$ до $12,7 \text{ г}/(\text{м}^2\cdot\text{с})$; БДП виникав при середньому тепловому потоці $18,8 \text{ Вт}/\text{см}^2$ і середньому потоці маси $11,9 \text{ г}/(\text{см}^2\cdot\text{с})$, а РДПЗП виникав при вищому тепловому потоці $22,6 \text{ Вт}/\text{см}^2$ і нижчому потоці маси $11,2 \text{ г}/(\text{см}^2\cdot\text{с})$. Серед трьох нестійких режимів кипіння, амплітуди коливань в РДПЗП були найбільшими при коливаннях тиску і потоку маси майже за межами тих граничних значень, які визначені для цієї фази.

Значення L/D_h . Всі експерименти з мікроканалами проводяться при певній фіксованій геометрії. Для того, щоб дати короткий опис продуктивності теплообміну для цих пристроїв, було визначено, що співвідношення довжина-діаметр, яке зазвичай рівне довжині каналу, що ділиться на гідралічний діаметр L/D_h , є зручним показником. У більшій частині літератури про відомий рівень техніки не наводяться чіткі дані про довжину каналів, використаних в їх експериментах. Нижче перерахована та література, в якій вказані ці дані.

- Брутін та ін.: $L/D_h = 100$ і 250 (див. опис вище в розділі «Стійкість потоку»).
- Ву та ін.: $L/D_h = 161$ (див. опис вище в розділі «Стійкість потоку»).
- Лі та ін.: для дослідження впливів форми каналу розміром декілька мікрометрів на режими потоку, що розвиваються, і теплову продуктивність мікросистеми використовувався

інтегрований стік теплоти з неглибоких, майже прямокутних мікроканалів. У цьому пристрої використовувалися канали з еквівалентним діаметром $D_n=24$ мікрон і загальною довжиною 19 мм, що дало співвідношення $L/D_n=792$. Був зроблений висновок про те, що локальне зародкоутворення і ізольоване утворення бульбашок незначні. Домінуючий режим потоку є нестійкою областю переходу, яка сполучає зону пари у верхній течії із зоною рідини в низовій течії, і середнє місцеположення цієї області залежить від вхідної потужності.

• Уоррієр та ін.: у невеликих прямокутних каналах були проведені експерименти по однофазній вимушеній конвекції, а також експерименти по бульбашковому кипінню у фазі недогрівання і фазі насичення з використанням дослідної рідини FC-84. Дослідні ділянки складалися з п'яти паралельних каналів, причому кожен канал мав наступні розміри: гідравлічний діаметр $D_n = 0,75$ мм і співвідношення довжина-діаметр було 409,8. Ці експерименти були проведені з горизонтально орієнтованими каналами, і при цьому до верхньої і нижньої поверхонь були підведені однакові теплові потоки. Ті параметри, які мінялися під час експериментів, включали швидкість потоку маси, недогрівання вхідної рідини і тепловий потік. Для теплообміну при кипінні в недогрітому і насиченому потоці були утворені нові кореляції теплообміну.

• Петтерсе: досліджував випаровування рідкого CO_2 в мікротрубках діаметром 0,8 мм і завдовжки 0,5 м $L/D_n=625$. Вимірювання теплопередачі і падіння тиску були проведені при змінній паровій фракції при температурах в діапазоні від 0 до 25°C, потоці маси 190—570 кг і тепловому потоці 5—20 кВт/м². Результати теплопередачі показують значний вплив висихання, особливо при великому потоці маси і високій температурі. Спостереження за потоком відображають винесення при більшому потоці маси, що збільшується, і домінування кільцевого потоку — пробковий потік і тонко плівкове кипіння.

Висновки. Наводиться опис ряду експериментів, які проводилися для вивчення різних режимів нестійкості кипіння для води у потоці в мікроканалах при різних значеннях теплового потоку і потоку маси.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kandlikar S.G. Fundamental issues related to flow boiling in minichannels and microchannels / S.G. Kandlikar // *Experimental Thermal and Fluid Science*. — 2002. — P. 389—407.
2. Chedester R.C. A proposed mechanism for hydrodynamically-controlled onset of significant void in microtubes / R.C. Chedester, S.M. Ghiaasiaan // *International Journal of Heat and Fluid Flow*. — 2002. — P. 769—775.
3. Honda H. Enhanced boiling heat transfer from electronic components by use of surface microstructures / H. Honda, J.J. Wei. // *Experimental Thermal and Fluid Science*. 2004. — P. 159—169.
4. Forced convection and flow boiling heat transfer for liquid flowing through microchannels // *International Journal of Heat and Mass Transfer*. — 1993. — v.36, No.14. — P. 3421-2427.
5. Thome J.R. Boiling in microchannels: a review of experiment and theory / Thome J.R. // *International Journal of Heat and Fluid Flow*. — 2004. — P. 128—139.
6. Brutin D., Experimental study of unsteady convective boiling in heated minichannels / D. Brutin, P. Topt, L. Tardist // *International Journal of Heat and Mass Transfer*. — 2004. — P. 2957—2965.
7. Wu H.Y. An experimental study of convective heat transfer in silicon microchannels with different surface conditions / H.Y. Wu, P. Cheng. // *International Journal of Heat and Mass Transfer*. — 2003 — P. 2547—2556.
8. Wu H.Y. Boiling instability in parallel silicon microchannels at different heat flux / H.Y. Wu, P. Cheng. // *International Journal of Heat and Mass Transfer*. — 2004. — P. 3631—3641.
9. Warriar G.R. Heat transfer and pressure drop in narrow rectangular channels / Warriar G.R., Dhir V.K., Momoda L.A. // *Experimental Thermal and Fluid Science*. — 2002 — P. 53—64.
10. Pettersen J. Flow vaporization of CO_2 in microchannel tubes / Pettersen J. // *Experimental Thermal and Fluid Science*. — 2004 — P. 111—121.

КИПЕНИЕ В МИКРО- I МАКРОКАНАЛАХ (АНАЛИТИЧЕСКИЙ ОБЗОР). ЧАСТЬ 2.

В.Р. Кулинченко

Национальный университет пищевых технологий

Рассмотрен экзотермический процесс передачи тепла в микро или макроканал, который содержит кипящую жидкость и может учитывать любой из следующих случаев или любую комбинацию этих случаев: процесс частичного кипения в микроканале с химической реакцией в смежной реакционной камере; процесс частичного кипения в микроканале с химической реакцией в смежном реакционном микроканале; процесс частичного кипения в микроканале с химической реакцией в смежной реакционной камере, с помощью чего температура катализатора повышается менее чем на 10 °С, 5 °С, 3 °С на длине реакционной камеры, а время реакционного контакта составляет менее 300 мс.

Ключевые слова: микроканал, макроканал, кипение, теплоотдача, пузырек, режимы кипения, тепловой поток